

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра теорії та історії світової літератури

КУРСОВА РОБОТА

з історії зарубіжної літератури на тему:

“Тоталітаризм у романі Дж. Орвела «1984»”

Студентки 3 курсу групи СОа 16-20

Напряму підготовки 014.021 Англійська мова та література

спеціальності 014 Середня освіта

Руссевої Тетяни Геннадіївни

Науковий керівник: доктор філологічних наук,
професор теорії та історії світової літератури Шульгун М. Е.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ЄКТС _____

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

м. Київ – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТОТАЛІТАРНОЇ ДЕРЖАВИ	6
1.1 Поняття тоталітаризму як політичного режиму	6
1.2 Тоталітаризм в антиутопії Дж. Оруелла «1984».....	11
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЛІ ОСОБИСТОСТІ В ТОТАЛІТАРНОМУ РЕЖИМІ	17
2.1 Особистість у тоталітарній державі.....	17
2.2 Роль двоємислення і новомови у тоталітарному суспільстві.....	21
ВИСНОВКИ	26
Summary in a foreign language.....	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	31

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодні ми живемо в епоху проголошеного плюралізму, різноманіття думок, світоглядів. Разом з цими безсумнівно гідними цінностями прийшло поклоніння багатьом чому, творчість чого вельми сумнівна. Подвійність думок, політично виражена у, так званих, подвійних стандартах, зустрічається досить часто як на світовому рівні, так і на рівні однієї держави. Можливо, тоталітаризм як політичний феномен і як один із чинних політичних режимів не застосовується керівними структурами відкрито, він досі зберіг свої риси, деякі політики прагнуть встановити його, а тотальне маніпулювання особистістю було і буде, як, втім, і відсутність у більшості людей усвідомлення цього.

Антитоталітарний роман Джорджа Оруелла «1984» і в наші дні вимагає уважного та пильного вивчення. Велика наукова заслуга Оруелла в тому, що незважаючи на художній жанр свого твору, по суті, передбачив наукове, аналітичне розуміння тоталітаризму як феномена ХХ століття. Його роман, ця жахлива фантазмагорія про можливе майбутнє людства – попередження, застереження нам усім – людям ХХІ століття. Твори англійського письменника торкнулися виключно чутливої струни суспільної самосвідомості. Тому їхній резонанс виявився довгим, провокуючи дискусії, що безпосередньо стосуються найважчих питань, які поставила історія нашого сторіччя.

Ступінь розробленості. Більшість вітчизняних та зарубіжних вчених присвятили свої роботи дослідженню теми тоталітаризму у романі Д.Орвела «1984». Зокрема праці Борецького М. І., Гетьманчук М. П., Жаданова Ю. А., Кобута С. С., Савченко З. внесли великий вклад в розвиток дослідження теми тоталітаризму в романі.

Мета – дослідження теми тоталітаризму у романі Д. Орвела «1984». Відповідно до заданої мети поставлені та вирішені такі завдання:

- з'ясувати поняття тоталітаризму як політичного режиму;

- дослідити тоталітаризм в антиутопії Дж. Оруелла «1984»;
- проаналізувати особистість у тоталітарній державі;
  - розглянути роль двоємислення і новомови у тоталітарному суспільстві;
- сформувані стійкі уявлення щодо пересторог в антиутопії Дж. Оруелла «1984»;

Об'єкт роботи – тоталітаризм в антиутопії Дж. Оруелла «1984».

Предметом роботи є роль особистості в тоталітарному режимі.

Методи дослідження. Теоретичною, методологічною та інформаційною базою для написання курсової роботи стали наукові праці вітчизняних науковців, в яких сформовано положення й висновки про теоретичні аспекти тоталітарної держави, зокрема праці Борецького М. І., Гетьманчук М. П., Жаданова Ю. А., Кобута С. С., Савченко З. В. тощо, а також роман Дж. Орвела «1984». У роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема аналіз, узагальнення, пояснення.

Структура курсової роботи включає вступ, два параграфи, висновки, список використаних джерел. Обсяг роботи складає 30 сторінки друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТОТАЛІТАРНОЇ ДЕРЖАВИ

1.1 Поняття тоталітаризму як політичного режиму

Тоталітаризм — це система державної влади, яка ґрунтується на всеосяжному (тотальному) контролі держави над усіма сферами життя суспільства та людини. Обґрунтуванням тоталітаризму служить принцип соціального конструктивізму, який фіксує можливість радикального перетворення суспільства та людини, здійснюваного з певними цілями (зазвичай, утопічного характеру) по певним соціально-політичним програмам. Таким чином, відправною точкою тоталітарної моделі є декларація певної вищої мети, заради якої політичний режим переконує та/або змушує суспільство розлучитися з усіма традиційними (політичними, правовими, культурними та іншими) моделями [2, С. 39].

Після придушення традиційних громадських інститутів та заміщення їх тоталітарно-бюрократичними структурами, основна частина суспільства методами переконання та примусу об'єднується (мобілізується) у прагненні пожертвувати будь-якими іншими цілями задля досягнення головної. У межах цієї моделі вища мета, як правило, має раціональне філософсько-теоретичне обґрунтування, а прагнення вищої мети становить ідеологічну основу тоталітарної політичної системи. Сама тоталітарна влада при цьому отримує гіпертрофований розвиток та повністю поглинає громадянське суспільство.

До найбільш характерних ознак тоталітарних політичних систем належать такі [2, С. 45]:

1. Монополізація всієї повноти державної влади однією політичною організацією, а в ній одним лідером, об'єктом культу (керівником, вождем), або харизматично орієнтованим політичним кланом; правове закріплення їхньої керівної ролі.

2. Наявність особливого роду утопічної моноідеології, що претендує на загальність і непогрішність, що пригнічує культурну традицію і

обґрунтовує необхідність політичного режиму, що затверджується, цілями тотальної перебудови суспільства (побудова «нового світу», «нового порядку», «нового суспільства»).

3. Примусова мобілізація населення задля досягнення його безумовної лояльності та активної участі у заданому політичному процесі реалізації програми тотального перебудови суспільства (програма побудови комунізму в СРСР, програма створення Третього рейху в Німеччині, «культурна революція» в Китаї та інші) та обумовлена цим тотальна ідеологізація та політизація суспільного життя, а також перманентна боротьба із внутрішніми та зовнішніми «ворогами».

4. Опора політичного режиму на методи масової пропаганди, примусу та насильства як універсальні засоби внутрішньої та по можливості зовнішньої політики.

5. Ліквідація самостійних політичних та громадських організацій.

6. Скасування громадянських прав і свобод.

7. Придушення традиційних громадських інститутів та заміщення їх державно-бюрократичними структурами.

8. Одержавлення та бюрократизація суспільства, гіпертрофування державно-бюрократичного апарату, проникнення державного контролю у всі сфери суспільного та приватного життя.

9. Централізована система управління економікою.

10. Міжнародна самоізоляція держави.

11. Всеосяжна ідеологічна цензура каналів та засобів поширення інформації, освітніх та наукових програм, творів духовної культури.

12. Послідовна політика щодо деструктуризації суспільства з метою його соціальної уніфікації.

13. Усунення кордонів між державою, суспільством та особистістю з метою деіндивідуалізації людини та її тотального підпорядкування інтересам державної машини.

Історичні причини виникнення тоталітаризму пов'язані з занепадом традиційних соціальних спільностей та становленням масового суспільства, поряд з його ускладненням (насамперед у технічній та економічній сфері), що супроводжується так званим «повстанням мас» (термін Х. Ортегі-і-Гассета). На відміну від авторитаризму, тоталітаризм встановлюється за найактивнішої участі мас і саме внаслідок масової підтримки його іноді називають «диктатурою масових рухів» і розглядають як крайню технологізовану форму колективізму, що стверджує абсолютний пріоритет колективних інтересів (держави — фашизм, нації — нацизм, трудящих — комунізм).

У політичній науці тоталітаризм розглядається як феномен індустріального масового суспільства ХХ століття, оскільки практичне здійснення тотального контролю держави над усіма аспектами життя суспільства та діяльності індивідуумів стало можливим лише у ХХ столітті завдяки розвитку техніки, поширенню засобів масової комунікації) та появі ефективних методів маніпуляції масовою свідомістю (насамперед, пропаганди). Попри ці об'єктивні тенденції, тоталітаризм виник лише в окремих країнах. Характерно, що тоталітарні моделі набули поширення в ареалі країн «другого ешелону модернізації» та «наздоганяючого розвитку» (насамперед у Росії, Німеччині, Італії) [12, С. 302].

Термін «тоталітаризм» введений у політичний лексикон італійським філософом Д. Джентіле (1926), який вважав найважливішим завданням держави втілення в життя свого національного призначення, для чого, на його думку, державна влада має стати абсолютною і всеосяжною, тобто тоталітарною, зруйнувавши тим самим межі між приватним та громадським життям громадян. Після приходу до влади А. Гітлера в Німеччині цим терміном стали називати політичні режими Італії та Німеччини, причому прихильники італійського фашизму та німецького націонал-соціалізму використовували його у позитивному контексті, а противники — у негативному.

Починаючи з середини 1930-х років, поняття тоталітаризму почали використовувати і критики радянської політичної системи, вказуючи на певні риси подібності між політичними системами СРСР, Італії та Німеччини. Наголошувалося, що у всіх трьох країнах встановилися репресивні однопартійні режими на чолі з сильними лідерами (І. В. Сталіним, Б. Муссоліні та А. Гітлером), які прагнуть всеосяжного контролю, заперечують культурну традицію і закликають скасувати інститути суспільства в ім'я тих чи інших вищих цілей [2, С. 47].

Після Другої світової війни широку популярність набула точка зору, згідно з якою всі три політичні системи (італійський фашизм, німецький націонал-соціалізм і радянський комунізм) фактично є різновидом однієї системи — тоталітаризму. Згодом, однак, ця теорія була піддана критиці за неправомірне ототожнення фашизму, нацизму і комунізму, що мають настільки різне соціальне походження, суспільні функції та цілі, незважаючи на деяку «технічну» подібність та низку загальних ознак. У сучасній політичній філософії прийнято розділяти ці різновиди тоталітаризму поряд із релігійними та націоналістичними його різновидами. Використовуючи в даний час термін «тоталітаризм», як правило, мається на увазі, що політичні режими Беніто Муссоліні в Італії, Адольфа Гітлера в Німеччині, Йосипа Сталіна в СРСР були однозначно тоталітарними [18].

Різні автори також відносять до тоталітарних такі режими як Єзуїтська держава в Парагваї (1610–1768), правління Франсіско Франко в Іспанії (1939–1975), Антоніо ді Салазара в Португалії (1932–1968), Мао Цзеду, Енвера Ходжі в Албанії (1945–1985), Кім Ир Сена та Кім Чен Іра у Північній Кореї (1948–2011), Хо Ши Міна у В'єтнамі (1946–1969), Іді Аміна в Уганді (1971–1979), Пол Пота у Камбоджі (1976-1979), Рухолли Хомейні в Ірані (1979-1989), Саддама Хусейна в Іраку (1979-2003), Ісламського руху Талібан в Афганістані (1996-2001) [2, С. 116].

Після Другої світової війни на Заході було здійснено низку спроб дослідити феномен тоталітаризму та його природу, найбільш відомою з яких

стала робота Х. Арендт «Походження тоталітаризму» (The Origins of Totalitarianism, 1951). Арендт намагалася обґрунтувати тоталітаризм як самостійну систему правління, відмінну від усіх інших форм політичного придушення (тиранії, деспотії та диктатури) і що базується на принципово нових політичних структурах і механізмах, вважаючи його специфікою заміщення традиційних цінностей державною ідеологією, руйнування соціокультурних установок атомізації та відчуження індивідів, готових гуртуватися в керовані маси. У ряді випадків вони змогли опанувати державну структуру та поширити на неї форми тоталітарного управління, фактично скасувавши державу (так сталося з більшовицьким комунізмом у СРСР та гітлерівським націонал-соціалізмом у Німеччині); в інших випадках, навпаки, після захоплення влади вони злилися з державними структурами, породивши однопартійні диктатури фашистського типу, як це мало місце в Італії та деяких інших країнах Південної Європи. Арендт таким чином провів принципову різницю між власне «тоталітарним правлінням» та «авторитарними диктатурами» (до них вона відносить, наприклад, більшовицьку однопартійну диктатуру ленінського періоду, а також фашистські режими Південної Європи) [12, С. 218].

Масова підтримка тоталітаризму створюється комбінацією двох видів примусу — зовнішнім політичним примусом (яка репресивними методами підтримує та відтворює феномен «маси») та внутрішнім самопримусом, «тиранією логічності» тоталітарної ідеології. Цій «тиранії логічності» людина «перевіряє» виробництво своїх думок, що паралізує саму потребу вільно мислити і діяти, породжуючи знеособленого індивіда, який не приймає внутрішньої свободи і природної мимовільності людської поведінки. Таким чином, ідеальним підданим тоталітарного режиму є не так переконаний нацист чи комуніст, скільки індивід для якого більше не існує реальності досвіду та думки, який не розрізняє факт і фікцію, істину та брехню.

1.2 Тоталітаризм в антиутопії Дж. Оруелла «1984»

Антиутопія «1984» вийшла з-під пера відомого англійського письменника Джорджа Оруелла, справжнє ім'я публіциста – Ерік Артур Блер. У результаті свого невдалого досвіду зіткнення з соціалістичною та фашистською владою у творах Оруелла простежується неприйняття та осуд тоталітарних та мілітаристських режимів влади. Службу пройшов Оруелл в Індійській королівській поліції у Бірмі. У 1936 році письменник переїжджає до Іспанії та захоплюється ідеями соціалізму. В Іспанії публіцист побачив і на собі зазнав жахів війни, тяжкого поранення. Його визнали зрадником. Цей час Оруелл вважав собі переломним: «Іспанська війна та інші події 1936–1937 років порушили у мені рівновагу; з того часу я вже знав, де моє місце. Кожен серйозно написаний мною з 1936 року рядок прямо чи опосередковано був проти тоталітаризму і за демократичний соціалізм, як я його розумів». За підсумками цих пригод письменник зрозумів головне для себе: комунізм – це не соціальний устрій чи політичний перебіг, а релігія людей та вождів, які «загробили» свою країну та віру [13, С. 262].

В одному зі своїх листів Орвел пояснює свою мотивацію створення «1984»: «Мій новий роман не є нападкою на соціалізм чи Британську лейбористську партію, яку я підтримую... Я впевнений, що тоталітаристські ідеї мають коріння в умах інтелектуалів, і намагався довести ці ідеї до їхнього логічного кінця. Події книги відбуваються в Британії саме для того, щоб показати, що англійські країни нітрохи не кращі за будь-які інші, і що тоталітаризм, якщо проти нього не боротися, досягне тріумфу всюди» [1, С. 26].

Невипадково дія роману розгортається не в будь-якій «варварській» східній країні, а у Великобританії, яка здавна славилася своїми демократичними традиціями, і віднесена не до віддаленої, а легко доступної для огляду перспективи. Разом з тим, хоч би похмурі думки про тоталітарне майбутнє відвідували Орвела, він сподівався – хоча надія його і межує з

відчаєм, – сподівався на те, що у світі знайдуться сили, здатні протистояти розповзанню небезпеки. «1984» – не пророцтво катастрофи, а енергійне попередження про неї [3, С. 30].

1984 – це рік (для виходу роману – майбутнє) тріумфу тоталітарної утопії, яка втілювалася в милітаризованій державі. В основі сюжету Оруелл заклав зіткнення держави та особистості, закладене на злості. У державі Океанія, вождем і лідером якої представлений Старший Брат, переслідуються вільні думки, кохання. Усі, властиві людському прояву особистості якості, піддаються гонінням. У представленому у романі суспільстві немає культури та мистецтва, людина вимовляється варварською «ною мовою», що у романі називається «новомовою».

Світ роману представлений трьома авторитарними державами: Океанія, Остазія та Євразія. Ці держави постійно воюють одна з одною, тому головне з партійних гасел Океанії: «Війна – це мир». Головною метою описаного сучасного суспільного устрою є недопущення збільшення загального рівня добробуту людей, оскільки зростання рівня життя небезпечно для чинної ієрархії суспільства. Метою війни лідерами держави є збереження суспільного устрою, заснованого на нерівності. Правляча партія веде цю війну постійно, захищаючи свій привілейований стан.

В описаній у творі державі все безглуздо та неприродно. Партія контролює та веде тотальне стеження за кожною людиною: у житлах заборонено вимикати екрани телевізорів, які являють собою й апарати стеження та підгляду за людьми. Великий Брат в Океанії скрізь: він у будь-якій установі, квартирі, навіть на полях та в лісах; вертоліт, що підглядає, може підглянути за тобою у вікно в будь-який момент, а деякі пристрої ловлять навіть стукіт биття серця. Міністерство правди займається інформацією, освітою, відпочинком громадян та мистецтвами; до прерогативи міністерства кохання входить турбота про благонадійність громадян; завдання міністерства світу – війна, міністерство достатку завідує економікою. Мініправ, Мінілюб, Мінімир, Мінідос (так вони називаються

штучною мовою в романі) діють, але в представленому в романі світі відсутня правда, любов, мир і достаток [10, С. 13].

Держава домагається тотального дефіциту, використовуючи з цією метою пропаганду чинної війни чи підтримуючи видимість війни, на яку йдуть великі засоби виробництва. У міністерстві правди, де служить головний герой роману увесь час переписується історія, матеріали минулого інтерпретуються в «правильній» для влади іпостасі, видаляються імена «ворогів народу», змінюються цифри, події, факти. Метою такого «перепису» історичних подій є демонстрація владою своєї мудрості та передбачливості. Оруелл за допомогою карикатурної образності та химерної символіки роману-утопії показує кошмар диктатури очевидним фактом, малює суспільство і державу, що пригнічує особистість, що знищує людину і духовно та фізично [6, С. 191].

У романі партійці одягаються в однакові сині комбінезони, їдять той самий набір продуктів, огидних за смаком; вони повинні щодня в одинадцятій годині відвідувати так звані «хвилинки ненависті» тощо. Людські душі калечить пропаганда і гасла, що видаються за правду, паради на гігантських стадіонах, марші вдень і вночі з прапорами і смолоскипами, плакатами, портретами лідерів правлячої верхівки в руках, демонстрації вірності і покірності можновладців, які зрештою перетворюють натовп на жахливого звіра, що реве і біснується, прославляючи Старшого Брата – вождя.

В Океанії технологічний розвиток досяг такого високого рівня, що суспільство могло б повністю задовольнити всі свої матеріальні потреби і встановити в собі рівність. Але нерівність і бідність підтримуються, щоб Старший Брат міг бути при владі. У минулому, каже Оруелл, диктатура захищала нерівність, тепер нерівність захищає диктатуру. Але якою метою є диктатура? «Партія прагне влади тільки заради неї самої... Влада – не засіб; вона – ціль. Диктатуру започатковують не для того, щоб охороняти

революцію; революцію роблять для того, щоб встановити диктатуру. Мета репресій – репресії. Мета влади – влада» [16, С. 172].

Справді, суспільство, описане в «1984», втілює все, що письменник ненавидів і терпіти не міг у власному оточенні: одноманітність і нудьгу англійського промислового передмістя, «брудна, закопчена і смердюча», каліцтво якого Оруелл передав у своєму натуралістичному, одноманітному, гнітючому стилі; нормування продуктів та урядовий контроль, які Оруелл спостерігав в Англії воєнного часу; «погані газети, в яких немає майже нічого, окрім спорту, криміналу та астрології, п'ятицентові бульварні оповідання, фільми, просочені сексом» тощо [19].

Його проли «живуть рослинним життям»: «важка робота, дрібні суперечки, фільми, азартні ігри... заповнюють їхній розумовий кругозір». Як погані газети та просочені сексом фільми, так і азартні ігри – новий опіум для народу. Міністерство правди є очевидною карикатурою на лондонське міністерство інформації воєнних років.

Викликає певний подив класова структура суспільства «Океанії». За ідеєю воно має бути безкласовим, але насправді це не так. Воно поділено на Внутрішню Партію, Зовнішню Партію та «пролов» (пролетаріат). Вінстон Сміт, який веде розповідь роману від свого обличчя, належить до Зовнішньої Партії. Він не знає нікого з пролів особисто і живе, майже не помічаючи їх, але в той же час саме в пролах він бачить ту силу, яка колись зможе перемогти режим. У глибині душі Оруелл боявся, що колись і він сам втратить свій політичний гнів і перетвориться на апологета існуючого порядку речей. Його гнів був для нього дорогоцінний, як для капіталіста його капітал, адже він був куплений дорогою ціною праці, поневірянь, небезпек і крові, пролитої в Іспанії. Живучи серед безробітних і працюючих жебраків під час економічної депресії 1930-х років, Оруелл зрозумів і оцінив незнищенну гідність цих людей, і саме цю надію на пролетаріат як на єдиного потенційного визволителя з антиутопічного пекла він передає своєму герою Вінстону. В одному з найпрекрасніших епізодів роману

Вінстон, дивлячись у небо, переживає бачення мільйонів людей, які живуть під ним, «людей, які ніколи не вчилися думати, але накопичували у своїх серцях, животах і м'язах силу, яка колись переверне світ. Якщо надія є, то вона в пролах!» [10, С. 99].

Режим Океанії, зовсім не чутливий до спокус багатства, представляється зацікавленим лише у владі як такій, а також у безжальній війні проти пам'яті, сексуального потягу та мови як засобу думки. Боротьба з пам'яттю не викликає особливих труднощів. Сьогодні урядовцям повсюдно платять великі гроші за те, щоб перекручувати, спрощувати та знецінювати історію. Ті, хто не хотів вчитися в історії, раніше змушений був повторювати її. Але так було лише доти, доки влада не навчилася переконувати всіх, включаючи саму себе, що в історії відбувалося лише те, що можна сьогодні використати у своїх інтересах. Решта представляється у вигляді розважально-документальних передач, які не залишають глядачеві можливості відокремити факти від вигадки [5, С. 13].

А ось із бажанням справа дещо складніша. Адже у фашистів теж є сексуальні потреби, які, в їхньому уявленні, дозволить їм задовольнити їхню необмежену владу. Тому навіть у своїй готовності руйнувати психосексуальний особистісний образ тих, у кому вони бачать загрозу, можуть відчувати деякі коливання. Безсумнівно, коли весь громадський контроль здійснюватиметься комп'ютерами, нездатними відчувати потяг у привабливій для людини формі, боротьба із сексуальним інстинктом у людині вже не буде такою пріоритетною. Але 1984 року таких комп'ютерів ще немає. І оскільки сексуальний потяг досить складно використовувати в інтересах держави, Партія обирає своєю остаточною метою повну заборону сексу. Думка про те, що сексуальний потяг сам по собі веде до повалення існуючого громадського порядку, вміщується в романі в неприборкано-анархічному характері Джулії, з її радісною пожадливістю до життя [14, С. 58].

Автором помічені чи вгадані події, що відбулися набагато пізніше від виходу роману у світовому просторі в особі існуючих тоталітарних держав. Таким чином, однією з найважливіших передумов системи, намальованої ним, є цілковите, абсолютне знеособлення людей. Людський «матеріал» потрібний режиму для виконання певних соціальних функцій, ніякі індивідуальні інтереси та слабкості не допускаються. Суспільство і держава, заснована на примусі і жорстокості, не дбає про добробут своїх громадян, не приймає людських потреб.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЛІ ОСОБИСТОСТІ В ТОТАЛІТАРНОМУ РЕЖИМІ

2.1 Особистість у тоталітарній державі

Головний герой твору – Вінстон Сміт, інтелігент, який працює службовцем у Міністерстві правди, підозрюється у відхиленні від запропонованих правил: він полюбив, відчув заборонені почуття і став жертвою своїх думок. Автор так визначив головний мотив сюжету: «Незважаючи на освіту і пильність Охоронців, багато хто з древніх людських інстинктів нікуди не поділися». Орвел пише: «Інтуїтивне сприйняття ірраціональної сторони тоталітаризму – людські жертвопринесення, жорстокість як самоціль, культ лідера, якому приписуються божественні риси» [15].

Робота над книгою справді була останнім гарячковим спалахом у житті Оруелла. Звідси екстраординарна, похмура глибина бачення та мови, і майже фізичне почуття тортур, яким його власна творча уява наражає на головного героя. Він ототожнює своє власне в'януче фізичне існування з тілом Вінстона Сміта, що слабшає і усихає, якому він передає і в якого він вкладає свої власні передсмертні болі. Він проектує останні спазми свого страждання на останні сторінки останньої книги. Але головне пояснення внутрішньої логіки оруелловського розчарування та песимізму слід шукати не в передсмертній агонії письменника, а в почуттях і думках живої людини, у її судомній реакції переможеного раціоналізму [8, С. 100].

«Я розумію ЯК, я не розумію НАВІЩО» – це лейтмотив «1984». Вінстон Сміт знає, як функціонує Океанія і як діє її ретельно розроблений механізм тиранії, але основна причина та головна мета йому невідомі. Він звертається за відповіддю до сторінок «Книги», таємничого зразка «злочинної думки», написаного Еммануелем Голдстейном – натхненником таємного Братства. Але встигає прочитати лише ті розділи «Книги», які

відповідали на запитання «Як?». Поліція думок нагрянула до нього в той самий момент, коли він тільки приступав до глав, які обіцяли пояснити «Навіщо?», і це питання залишилося без відповіді. Це було і власною скрутою Оруелла [10, С. 194].

В оруелівських сценах тортур «електроди» і «ручки крісла» повторюються досить часто, автор садо-мазохістсько описує жорстокість і біль. Наприклад: «Без усякого попереджувального сигналу, якщо не рахувати легкого руху руки О'Брайена, у тіло його ринув біль. Біль жахливий; він не бачив, що з ним твориться, і він мав почуття, що йому завдають смертельної травми. Він не розумів, чи насправді це відбувається чи відчуття викликані електрикою; але тіло його потворно скручувалося і суглоби повільно розривалися. Від болю на лобі в нього виступив піт, але гірше болю був страх, що хребет у нього ось-ось пер ламається. Він стиснув зуби і важко дихав через ніс, вирішивши не кричати, поки можна». Після таких тортур головного героя акт визнання та зрада коханої жінки діє як лікування шоком [10, С. 256].

Подальший аналіз показує, що головна мета партії – викорінення індивідуалізму. Партія шукає влади заради самої себе. Вона прагне залишитися єдиною правлячою силою. Саме уряд і те, як суспільне невдоволення стримується постійною загрозою бути заарештованим та вбитим, є проявом того, як держава в романі «1984» підпорядковує своїй волі громадян. Насильство, при цьому, не обов'язково має бути фізичним.

Партія організовує заходи, зосереджені на вираженні спільної ненависті, яка пов'язує соціум. Так ми бачимо, як реалізується ідея об'єднання населення навколо внутрішнього ворога, що є однією із стратегій щодо утворення єдиної нації. Партія також інформує громадян, що війна ведеться постійно. Війна знищує багатство, а за цим, у свою чергу, стоїть низький рівень життя. Цим же легко домогтися послуху. Коли існує дефіцит всього і в той же час війна йде проти ненависного ворога, дефіцит стає непоганим. Війна об'єднує людей і захоплює їхній патріотизм. Партія

постійно змінює історію та записи, щоб ніхто не міг сумніватися у її могутності. Вороги партії вічні і ніколи не загинуть, тому що вони потрібні партії. Послух продиктований ненавистю, і гаслами Старшого Брата та партії. Містянам на кожному кутку нагадують, що Старший брат спостерігає за ними і що вони повинні любити його.

Будь-який громадянин може потрапити до керівництва Партії, до внутрішньої партії, крім пролів. Діти інтегровані у різні організації, як і їхні батьки та більшість з них люблять брати участь у цих організаціях. Вони люблять збиратися разом і ненавидіти ворога. Разом вони плюють на Еммануеля Гольдстейна протягом двох хвилин ненависті, разом обожнюють Старшого Брата [17]. Звичайні люди хвалять поліцію думки за те, що вона лікує людей від злочинного мислення, як лікарі лікують рак. «Поліція думки» заарештовувала тих, хто чинив «думки злочину» і, таким чином, Старший брат контролював громадську думку.

Ще один вияв того, як Партія підпорядковує своїй волі і на основі цього об'єднує населення Океанії в єдину націю – це почуття перманентної вини. Головний герой роману – людина, яка мала чимало причин почуватися винним. Наприклад, Вінстон, який невиразно пам'ятав свою покійну сім'ю, і в глибині душі знав, що їхня смерть якось пов'язана з ним, ще до того, як йому вдалося отримати більш повну картину того, що з ними сталося, відчував себе винним у їхній смерті [7, С. 124].

Найстрашніше в історії кохання Вінстона та Джулії, яких Міністерство Кохання змушує зрадити один одного, полягає в тому, що ми всі можемо зрозуміти їх. Незважаючи на жах і жалість, перебіг подій насправді дивує нас не більше, ніж самого Вінстона. З того моменту, коли він відкрив свій заборонений щоденник і почав писати в ньому, його прокляття всюди слідує за ним, свідомо винним у думці злочину і тим, хто чекає, коли його спіймають. Чудової появи в його житті Джулії було йому недостатньо, щоб повірити в інший результат. У хвилину найбільшого благополуччя, стоячи біля вікна і дивлячись у нескінченні простори раптового одкровення, Вінстон

не може сказати їй нічого більш обнадійливого, ніж «Ми мертві». Через секунду Поліція Думок охоче повторить його твердження.

Оскільки дія роману відбувається у тоталітарній державі, більшість насильницьких дій у «1984» відбувається на психологічному та політичному рівні. Поступово Вінстона змушують визнати свою провину і зрештою змиритися з нею. Він знає, що такі почуття, як вина, смуток, жаль і навіть прощення, залишилися в минулому. Але саме тому, що він прагне знову випробувати ці людські почуття, він вчиться прощати себе. Подібно Джорджу Орвелу, Вінстон справляється зі своєю провиною і врешті-решт долає її за допомогою письменства.

Автор визначає на початку роману відсутність права на приватне життя у головного героя, в такій обстановці живе Вінстон та решта громадян Океанії. Лондон у романі – це місце, де немає злочинності. Існує дефіцит їжі, але ніхто не вмирає з голоду. У пролов, які становлять 85% суспільства, завжди своє пиво і лотерея. Немає безробіття та расових забобонів. Партія робить кроки щодо усунення сімейних проблем. Вінстон Сміт живе в одному з особняків Перемоги. Це похмуре місце, де, здається, ніщо не працює належним чином, за винятком телекрана, який завжди увімкнений, і завжди спостерігає за звичайними громадянами. Вінстон, як і всі жителі Океанії, не був захищений від стеження та будинку, тому що у кожному будинку був телекран. Відсутність усамітнення в житті Уінстона була настільки глибокою і всепоглинаючою, що простий вечір, проведений на самоті, здавався йому чимось подібним до мрії [11, С. 4].

Їжа, напої, джин та сигарети – все огидно на смак. У світі йде постійна війна, а тому ніхто не заперечує, що солдати потребують усього кращого для захисту країни. Відображення сприйняття навколишнього світу через органи почуттів передачі депресивної атмосфери – сильна сторона Джорджа Орвела, як письменника, особливо, коли доходить до використання запахів. Куди б Вінстон не пішов, він насамперед помічає запахи. Його будинок пахне вареною капустою, джин Перемоги має нудотний, маслянистий запах, у

Парсонсів «міцний запах поту», їдальня в Міністерстві Правди пов'язана з металевим запахом і, звичайно, запахом джина Перемоги. Коли Вінстон забредає в паб у зоні пролів, його відштовхує запах сечі. Все неприємне для Вінстона несе у собі жахливий запах. Єдине приємне місце – лавка старика Містера Чаррінгтона.

Приємний запах – не просто коментар, це показник того, що Вінстон знаходиться у приємному місці. Місце, пов'язане з минулим, до революції. Без вагань він вирішує зняти кімнату у старого, щоб мати шанс втекти з похмурого, і буквально, смердючого світу.

Важливо те, як партія та держава функціонують як єдине ціле. Такі люди, як Еммануель Гольдстейн, стають знаменитими, оскільки їх можна використовувати з пропагандистською метою, і використовувати такий персонаж для формування національної ідеї. У тексті твору немає жодних вказівок на те, як Партія отримала владу, якою вона володіє, або коли вона це зробила. Політична система Океанії, Ангсоц (англійський соціалізм) використовує культ особистості Старшого брата як національний символ та одну з національних ідей, оскільки внутрішня партія здійснює керівництво країною. Люди, які не приймають основних принципів і стратегій побудови нації в Океанії, такі як Вінстон Сміт – це пряма загроза державному ладу. Отже, метою влади стає змусити їх замовкнути. Придушення повстання разом з його запобіганням є ключовим фактором збереження будь-якого тоталітарного режиму. Вінстон прагне революції та повернення в часи, що передували об'єднанню Океанії як держави.

2.2 Роль двоємислення і новомови у тоталітарному суспільстві

Більше півстоліття по всьому світу двоєдумність згадують під час зустрічі з будь-якою підтасовкою фактів у пропагандистських цілях, а з Великим Братом порівнюють не лише політичних опонентів, а й лідерів ІТ-

індустрії, які претендують на монополію у своїй галузі. Не кажучи вже про гасло «Війна — це мир», яке виринає під час кожної постколоніальної військової кампанії від Алжиру до Афганістану.

«1984» дає настільки багату їжу для різних інтерпретацій та спекуляцій, що не відразу згадуєш: книга написана в іншу епоху, у зовсім іншій політичній та ідеологічній атмосфері. Так, сталінський СРСР справді став одним із очевидних прототипів Британії майбутнього, «злітної смуги номер» [15]. Вплинув на цю книгу і досвід автора, набутий у 1936-1937 роках, коли Орвел брав участь у громадянській війні в Іспанії. Він критично оцінював комуністичну пресу, уважно стежив за виступами троцькістів, з якими зблизився в Іспанії, але ті зі зрозумілих причин наголошували насамперед на перипетіях внутрішньопартійної боротьби. Щоденники Орвела показують, що саме в цей період автор «1984» напружено розмірковував про механізми пропаганди та феномени масової свідомості. Настирливий телекран щодня виливає тонни інформації, далекої від дійсності та політично ангажованої, а нові історичні факти чи викриття давно похитнули картину світу, яка, здавалося б, міцно склалася на шкільних уроках історії. «Дводумство» поневолило співробітників ЗМІ — міністерств правди, і ті, що ще вчора були вченими-істориками, сьогодні опускаються до третьосортних ток-шоу, в яких зрікаються і історії, і науки, істини. Кожен вирішує для себе — чи прийняти цю реальність як даність і пристосовуватися до цих проявів сучасного світу чи боротися з ними. «Якщо ти відчуваєш, що залишатися людиною варто, ти все одно їх перемиг», «Якщо ти в меншості — і навіть у однині, — це не означає, що ти божевільний. Є правда і є неправда, і, якщо ти тримаєшся правди, нехай наперекір усьому світлу, ти не божевільний» [4, С. 27].

Орвел готував передачі для Індії, але при цьому уважно слухав німецькі, радянські, американські, японські новини. І робив висновки — найчастіше маловтішні і не надто втішні для англійського обивателя: «Німецька пропаганда непослідовна в зовсім іншому сенсі, тобто навмисне, абсолютно

безсоромно пропонує всім все...Це цілком розумно з погляду пропаганди, як я вважаю, адже ми бачимо, наскільки більшість неосвічена політично, як мало цікавиться чимось, крім своїх безпосередніх справ, і як мало чутлива до непослідовності» [9, С. 185].

Нечутливість до непослідовності — наріжний камінь, що лежить в основі світу 1984 року. Логіка безсила проти пропаганди, факти — ніщо, інтерпретація — все. «Зрештою партія оголосить, що двічі по два — п'ять, і доведеться в це вірити, — розмірковує герой роману. — Її філософія мовчазно заперечує не лише вірність твого сприйняття, а й саме існування зовнішнього світу. Єресь із єресей — здоровий глузд. І жахливо не те, що тебе вб'ють за протилежну думку, а те, що вони, можливо, мають рацію. Справді, звідки ми знаємо, що двічі по два — чотири? Чи що існує сила тяжіння? Або що минуле не можна змінити? Якщо й минуле та зовнішній світ існують лише у свідомості, а свідомістю можна керувати — тоді що?» [10, С. 215].

Ця цитата сама по собі містить прихований внутрішній парадокс, логічну пастку, спритну підміну понять. Тонкість у тому, що партія не просто оголошує єрессю «здоровий глузд» і проголошує торжество суб'єктивізму. Насамперед вона надає собі статус єдиної об'єктивної інстанції та непогрішного судді, який має право вирішувати, чому дорівнює два плюс два в кожен конкретний момент часу.

Маніпуляція масовою свідомістю — тема, яка виходить далеко за межі як особистого досвіду Джорджа Оруелла, так і локального німецького, британського, радянського чи американського досвіду першої половини ХХ століття. Саме цей мотив робить історію відчайдушного бунту та нищівної поразки Вінстона Сміта універсальною та позачасовою. Герої твори мали «одночасно дотримуватися двох протилежних думок, розуміючи, що одне виключає інше, і бути переконаним в обох; логікою вбивати логіку; відкидати мораль, проголошуючи її; думати, що демократія неможлива і що партія — охоронець демократії; забути те, що потрібно забути, і знову

викликати в пам'яті, коли це знадобиться, і знову негайно забути...» [10, С. 187].

Цікавою є доля Джулії. Вона до останньої хвилини вірить, що їй вдасться якось подолати режим, що її добродушний анархізм захистить її від можливих випробувань. «Не турбуйся», – каже вона Вінстону – «я досить добре вмію виживати». Вона розуміє різницю між хибним визнанням та зрадою. «Тебе можуть змусити сказати все, що завгодно, але тебе не можуть змусити повірити в це. Вони не можуть залізити всередину тебе». Але саме це вони й роблять – проникають усередину людини, і тим самим остаточно ставлять під сумнів саму недоторканну внутрішню основу її особистості, її душу. До того часу, коли Вінстон і Джулія виходять з Міністерства Любові, вони вже безповоротно перебувають у стані дводумства, напередодні небуття, нездатні любити одне одного, але здатні одночасно любити і ненавидіти Великого Брата. Похмуріший кінець важко собі уявити [10, С. 237].

«Партія каже, що Океанія ніколи не уклала союзу з Євразією. Він, Вінстон Сміт, знає, що Океанія була в союзі з Євразією лише чотири роки тому. Але де зберігається це знання? Тільки в його розумі, а він так чи інакше скоро буде знищений. І якщо всі приймають брехню, нав'язану партією, якщо у всіх документах одна й та сама пісня, тоді ця брехня поселяється в історії та стає правдою». «Хто керує минулим, — каже партійне гасло, — той керує майбутнім; хто керує сьогоденням, той керує минулим». І, проте, минуле, за своєю природою змінюване, зміни ніколи не зазнавало. Те, що істинно зараз, істинно від віку і на віки вічні. Все дуже просто. Потрібен лише безперервний ланцюг перемог над своєю пам'яттю. Це називається «підкорення дійсності», новомовою – «двоємислення» [10, С. 195].

«Новомова» – пародія на «телеграфну» мову англо-американських журналістів, яку автор терпіти не міг, і з якою як практикуючий журналіст був добре знайомий. Новомова несе точне смислове навантаження та виконує особливу роль і суворо певні функції: це засіб спілкування, засіб, що регулює

сприйняття, засіб, що створює своєрідний художній хронотоп, оскільки вона несе певне завдання: зробити так, щоб можна було висловити будь-яку думку за допомогою невеликого набору слів.

Як стверджує автор, «ново мова повинна не тільки забезпечити знаковими засобами світогляд та розумову діяльність прихильників англоцу, але й унеможливити будь-які інші течії думки...Новомова була покликана не розширити, а звужити горизонти думки, і побічно для цієї мети служило те, що вибір слів зводили до мінімуму». Більше того, кінцева мета полягає в тому, щоб зробити мову «по можливості незалежною від свідомості», іншими словами, дати можливість користувачам спілкуватися, не маючи можливості думати.

Проаналізувавши А, В та С словники Додатку «Про новомову» можна сказати, що мова має обмежену кількість слів, що виключає вживання небажаних значень та суперечливих партій виразів. Крім цього, величезну увагу приділяли використанню складно скорочених слів та аббревіатур. Таким чином, вигадана мова зазнала максимального спрощення [10, С. 302].

На підставі всього вищесказаного можна відзначити, що всі лексичні та граматичні перетворення у романі-антиутопії були зроблені для того, щоб зробити можливим вираження ідеологічного світогляду, оскільки «новомова» – це кінцева реалізація тоталітаризму.

ВИСНОВКИ

Англійський письменник Джордж Орвел увійшов до історії світової літератури насамперед як автор роману «1984», який прозвучав як застереження проти тоталітаризму та нагляду за особистістю з боку держави. Свої міркування про підпорядкованість життя і долі людини інтересам держави, відкриті нею зв'язки та пропагандистські парадокси автор висловив афористично у девізах тоталітарної держави Океанії: «Війна – це мир», «Свобода – це рабство», «Незнання – сила».

У тексті роману «1984» ми знаходимо придушення індивідуальної свободи, постійне спостереження, тортури, пропаганду та маніпулювання мовою. Уряд свідомо здійснював усе це, щоб зберегти політичну владу правлячого класу. Хоча оруеловський світ і вигаданий, всі тоталітарні режими використовували подібні методи. Засоби досягнення контролю над населенням – витончений метод терору – винайдений для того, щоб змусити до покори та згуртування населення в єдину масу.

При цьому маси об'єднуються не шляхом позитивного усвідомлення спільних інтересів, а на основі «негативної самоідентифікації», яка виражається у відторгненні усталених соціокультурних цінностей та будь-яких форм їхнього політичного представництва. Організаційно-ідеологічною основою тоталітарних режимів послужили масові «тоталітарні рухи», озброєні «тоталітарною ідеологією» і вимагають «тотальної, необмеженої, безумовної та незмінної відданості від своїх членів».

85% населення Океанії – проли, вони і є здебільшого представниками Партії, проте правління здійснює лише невелика частина Партії – внутрішня партія. Існує нормування продовольства, яке не зачіпає членів внутрішньої партії, що було покликане посилити контроль Партії над своїми громадянами та допомогти їй у постійному веденні воєн. Повний та незаперечний контроль, якого прагне тоталітарний режим, вимагає контролю над розумом людини, її способом бачення світу і це може бути досягнуто тільки в тому

випадку, якщо режим може контролювати мову. Цей приклад стосується концепції поліцейської держави, яка є ключем до успіху підтримки тоталітарної влади.

Завданням твору було не так викриття існуючих і сучасних авторів режимів, як спрямоване нащадкам у віддалене майбутнє застереження про те, у що можуть «виродитися» найблагіші та найліберальніші наміри у справі побудови держави загального добробуту та справедливості. На розуміння сучасників він і не розраховував, почуваячись чужим у своєму часі. Схоже, Оруелл мав рацію, адже в ХХІ столітті його праці стали особливо популярними. Дійсно, сьогодні багато термінів, введених письменником, стали не лише ємними позначеннями ключових атрибутів тоталітарної держави, а й міцно увійшли до повсякденного лексикону для опису буденних явищ сучасної політики.

Джордж Оруелл та його безсмертні твори – справжні пам'ятники, які можуть служити незамінним посібником для вивчення азів тоталітарного режиму та містять опис усіх його ключових методів та практик. Кожен із них – це вистраждані, пережиті власним досвідом і гірко усвідомлювані автором риси сучасного йому світу.

Summary in a foreign language

The theme of totalitarianism in George Orwell's novel "1984"

Totalitarianism as a way of governing the state, as a political regime, has become the basis for the plots of many works of literature and cinema. Among them, it is worth mentioning the novel "We" by Yevgeny Zamyatin (1921) and "Brave New World" by O. Huxley (1932), which were later filmed in the United States. Charlie Chaplin's film The Great Dictator (1940) also deals with totalitarianism. Although it was conceived as a comedy and was meant to make fun and ridicule, it also touched upon important issues of the time.

However, perhaps the most famous work based on the idea of totalitarianism in the state is the dystopian novel "1984" by George Orwell. It was written in 1948 and published in 1949.

This term paper is devoted to the study of the theme of totalitarianism in Orwell's novel. It consists of an introduction, two chapters, conclusion and a list of references. In order to better cover the task, the student used general scientific and special research methods, including analysis, generalisation and explanation, when writing the paper.

Chapter I "Theoretical Aspects of the Totalitarian State" consists of two subchapters. In the subsection "1.1. The Concept of Totalitarianism as a Political Regime", the student presents the definition of "totalitarianism" as a system of state power based on the full control of the state over all spheres of society and human life. The term paper describes the main features inherent in this type of society which fully characterise the norms and laws adopted in a totalitarian state. This sub-section also highlights the historical reasons for the emergence of totalitarianism and provides the most striking examples of states where this regime was established at the time of writing of the novel by J. Orwell. Subsection "1.2 Totalitarianism in J. Orwell's dystopia 1984" presents the reasons that prompted the English writer to oppose totalitarianism in general and communism in particular. These reasons are personal and closely related to the writer's life and work. This unit is devoted to highlighting the main features and peculiarities

inherent in the society described by G. Orwell in his dystopian novel. The student identifies the main issues raised in the novel, notes the structure of the society depicted, its governing bodies, social division and the tasks and activities of each stratum. The author of the term paper also points out that the totalitarian society described by Orwell has collected all the negative features, all the evil that the novelist encountered in his life and that he hated and feared most.

Chapter 2 "Analysis of the Role of the Individual in a Totalitarian Regime" and, in particular, its subchapter "2.1. The Personality in a Totalitarian State" highlight the nature of the characters in the work, the influence of the totalitarian system on their formation and deformation. A special place in this process is given to continuous surveillance, the general oppressive environment and torture. We can say that the novelist's personal problems were to some extent expressed in his characters - Orwell not only wrote what he did not like in society, he projected his own experiences onto the characters. The next subsection "2.2. The Role of Doublethink and the New Language in a Totalitarian Society" is devoted to the question of the language of the totalitarian society itself. It is meant that all lexical and grammatical transformations in the dystopian novel were made in order to make it possible to express the ideological worldview of totalitarianism. That is, using its levers of influence, the Party imposed its own point of view on the protagonists, as well as on the rest of society, and forced them to think in a favourable way, using a limited set of words that cannot be interpreted in any other sense than the one given.

To sum it up, in the student's term paper, which is devoted to the study of totalitarianism in J. Orwell's 1984, clearly identifies the main problems and ideas that the novelist sought to show in his dystopia. The author of the term paper describes the structure of the society presented in the novel and the ways in which the Party influences it. The author also outlines the attempts of the main characters to break out of this vicious circle and what it eventually led to. The student also clearly identified the thoughts of Orwell himself, namely, to be afraid of totalitarianism, to try to avoid this type of society by all means. And most

importantly, any regime can eventually transform into what was shown in the novel. Therefore, the student did a lot of work, which resulted in a full coverage of the stated topic.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Борецький М. І. Антиутопія Дж. Оруела «1984» як узагальнена картина радянського тоталітаризму / М. І. Борецький // Відродження. 1996. № 1. С. 25–27.
2. Гетьманчук М. П. Політологія : навч. посіб. / М. П. Гетьманчук, В. К. Грищук, Я. Б. Турчин. - Київ : Знання, 2010. 415 с.
3. Жаданов Ю. А. Антиутопія другої половини ХХ століття: творчий пошук нових перспектив жанру. Севастополь: Севастопольський національнотехнічний університет, 2010. С. 26–31.
4. Жаданов Ю. А. Роман Дж. Орвелла «1984» в світлі сучасних уявлень про утопію та антиутопію. Харків: *Вісник Харківського національного університету ім. В. Каразіна*, 1997. С. 24–27.
5. Жаданов Ю. А. Роман Джорджа Оруелла «1984» у контексті антиутопії першої половини ХХ століття: Автореф. дис... канд. філол. наук. - Дніпропетровськ, 1999. 18 с.
6. Іконнікова М. В. Антиутопія в літературі першої половини ХХ століття: національно-типологічні варіанти. Севастополь: *Збірник наукових робіт ГІД ПАК*, 2009. С. 182–192.
7. Кобута С. С. Віра як вимір внутрішньої свободи особистості в романістиці Івана Багряного та Джорджа Орвелла. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Філологічна*. 2014. Вип. 45. С. 124–126.
8. Кобута С. С. Персонажі романів Івана Багряного та Джорджа Орвелла як втілення концепції «вільної людини». *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Філологічна*. 2016. Вип. 63. С. 99–102.
9. Кобута С. Художня реалізація концепту «державна зрада» в романах Івана Багряного «Сад гетсиманський» та Джорджа Орвелла «1984»:

- порівняльний аспект. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер.: Філологічна. 2012. Вип. 27. С. 184–186.
10. Орвелл Дж. 1984 / пер. з англ. Віктор Шовкун. Київ: Видавництво Жупанського, 2015. 312 с.
  11. Савченко З. В. Джордж Оруелл «1984»: вплив світоглядних пріоритетів автора на вирішення основних проблем роману. *Зарубіжна література*. 2006. № 2 С. 4–6.
  12. Тоталітарна література // *Літературознавча енциклопедія : у двох томах / [автор-укладач Ю. І. Ковалів]*. К. : ВЦ “Академія”, 2007. Т. 2. С. 489.
  13. Цьох Л. Й. Антиутопія: модель жанру. *Мова і культура*. 2011. Вип. 14, т. 3. С. 257–264.
  14. Шахова К. О. Англійська художня антиутопія у світовому контексті / К. О. Шахова. К.: Либідь, 1993. С. 44–71.
  15. Analysing 1984: An Orwellian Criticism Of Totalitarianism. URL: <https://www.youthkiawaaz.com/2020/04/orwellian-critic-of-totalitarianism-an-analysis-of-1984/> (дата звернення 1.05.2023)
  16. «Big Brother is watching you» до ювілею Дж. Орвелла. *Всесвіт*, 2003. № 9–10. С. 172–173.
  17. Totalitarian Society In 1984 By George Orwell
URL: <https://edubirdie.com/examples/totalitarian-society-in-1984-by-george-orwell/> (дата звернення 1.05.2023)
  18. Totalitarianism, the Inversion of Politics.
URL: <https://www.loc.gov/collections/hannah-arendt-papers/articles-and-essays/totalitarianism-the-inversion-of-politics/> (дата звернення 1.05.2023)
  19. Biography of George Orwell
URL: https://www.georgeorwell.org/1_biography.html (дата звернення 1.05.2023)
  20. The Culture of Fear in 1984, a Novel by George Orwell.
URL: <https://gradesfixer.com/free-essay-examples/the-culture-of-fear-in-1984-a-novel-by-george-orwell/> (дата звернення 1.05.2023)